

Tiedettä politiikan ohjailussa

■ Karl-Erik Michelsen

Helsingin yliopiston kansleri (emeritus) Kari Rai-vio on saanut tehtäväkseen selvittää, ”miten hallituksen tutkittuun tietoon perustuvan strategisen päätöksenteon neuvonantotoimintaa olisi järjestettävä”. Raivion ehdotus noudattaa kansainvälisiä käytäntöjä. Pääministerin esikuntaan nimitetään todennäköisesti korkea virkamies, ”tiedeneuvonantaja”, jolla on itsenäinen asema ja suora yhteys Suomen korkeimpaan poliittiseen johtoon.

Raivion toimeksianto on osa hallituksen päätöstä, jolla vuosittaisesta tutkimusbudjetista irrotetaan ensin 70 miljoonaa euroa yhteiskunnan tarpeita palvelemaan tutkimukseen ja sen lisäksi vielä 12,5 miljoonaa euroa valtioneuvoston kanslian ”nopeiden tutkimustarpeiden täyttämiseen”.

Tiedemaailmassa on ihmetelty poliitikkojen intoa päästä kontrolloimaan tieteellistä tutkimusta. Hankeen taustalla on epäilemättä järkeviä syitä. Päätäjät todella tarvitsevat tutkimustietoa monimutkaisten ongelmien ratkaisemiseen.

Mutta toisaalta hanketta varjostaa myös Himas-kohu, joka osoitti, kuinka herkästi media ja suuri yleisö reagoivat sisäpiiriin päätöksinä syntyviin tutkimushankkeisiin. Pääministeri Jyrki Katainenhan tilasi 700 000 euroa maksaneen tulevaisuustutkimuksen filosofi Pekka Himaselta ilman kilpailutusta, ja kun tämä paljastui suurelle yleisölle, nousi valtava kohu. Jos pääministeri saa oman tutkimusbudjettinsa, hän voi näköjään vapaasti rahoittaa tarpeelliseksi katsomiaan hankkeita. Nykyinen järjestelmä on liian altis korruptiolle.

Tuottaako uusi järjestely sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää päätöksenteossa? Tieteen ja poliittisen päätöksenteon suhde on ollut aina ongelmallinen, eivätkä nyt päälle kaatuvat ongelmat suinkaan helpota tilannetta. Ilmastonmuutos, talouskriisit ja yhteiskunnallinen rakennemuutos eivät selviä yhden tai kahden tieteenalan tutkimuksilla, vaan avuksi tarvitaan loputtomasti resursseja ja monitieteellistä lähestymistapaa.

Toisaalta tieteen oma sisäinen dynamiikka on kuljettanut tutkimusta liian kauas reaali maailman ongelmista. Tieteenalat ovat pilkkoutuneet, ja niiden tuottama tieto on eriytynyt. Poikkeusteellisyydestä on puhuttu jo vuosikausia, mutta todelliset tulokset ovat onnettomia. Tutkijat eivät ymmärrä toisiaan, eikä kukaan uskalla vakavasti mestaroida toisten reviireillä.

Tieteen erikoistuminen on laventanut entisestään tieteen ja yhteiskunnan välistä kuilua. Uraa tekevät ja rahoituksen kanssa taistelevat tutkijat eivät ole kiinnostuneita yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisesta, vaan omasta ansioluettelosta ja kansainvälisistä tutkimusartikkeleista. Poliitikoille taas vertaisarvioitu tutkimusartikkeli on kieleltään ja esitystavaltaan munkkilatinaa, jonka ymmärtäminen on mahdotonta.

Mihin julkinen hallinto aikoo sitten sijoittaa vuosittain lähes sata miljoonaa euroa? Kuka määrittää tutkimuksen painopisteet ja valitsee tutkimuskohteet? Ehdotuksen mukaan päätökset tehdään Suomen Akatemian alaisessa strategisen tutkimuksen neuvostossa, josta siten on tulossa tiedepoliittinen politbyroo.

Toivon hartaasti, että tämä hanke jää torsioksi. Koska päätös on jo tehty, verovarvoja kyllä käytetään tulevina vuosina erilaisiin tutkimushankkeisiin. Mutta uskallan epäillä, ettei hankkeissa tuotettua tietoa osata, haluta tai kyetä käyttämään yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseen.

Pelkään myös, että tiedeyhteisö tulee jakautumaan kahteen leiriin, kun osa tutkijoista haluaa tai joutuu keskittymään poliitikkojen ”tilaustutkimuksiin” ja toiset sinnittelevät perustutkimuksen parissa. Parhaita voimia ei saada rekrytoitua strategiseen tutkimukseen, koska sen kohteet ja tulokset on määritetty etukäteen.

Kirjoittaja on Lappeenrannan teknillisen yliopiston professori.